

Uchwała z dnia 27 marca 2008 r., III CZP 7/08

Sędzia SN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący)

Sędzia SN Gerard Bieniek

Sędzia SN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Beaty G. i Tadeusza G. przeciwko Wiktorowi N. o ochronę naruszonego posiadania, po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 27 marca 2008 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Lublinie postanowieniem z dnia 23 października 2007 r.:

"Czy nieuzupełnienie przez stronę braku formalnego apelacji, polegającego na niewskazaniu wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawie o ochronę naruszonego posiadania, powinno skutkować odrzuceniem apelacji?"

podjął uchwałę:

Nieuzupełnienie przez stronę braku formalnego apelacji, polegającego na niewskazaniu wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawie o naruszenie posiadania, nie uzasadnia odrzucenia apelacji.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy w Lublinie wyrokiem z dnia 11 czerwca 2007 r., po rozpoznaniu sprawy z powództwa Beaty G. i Tadeusza G. przeciwko Wiktorowi N. o ochronę naruszonego posiadania, nakazał pozwanemu, aby usunął znajdującą się na gruncie część słupa metalowego według stanu poprzedniego i zaniechał dalszych naruszeń w zakresie posiadania przez powodów wskazanego gruntu stanowiącego drogę dojazdową oraz nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności.

W apelacji pozwanego, sporządzonej przez profesjonalnego pełnomocnika, nie wskazano wartości przedmiotu zaskarżenia. Na mocy zarządzenia przewodniczącego w Sądzie Rejonowym akta sprawy wraz z apelacją zostały przedstawione Sądowi Okręgowemu w Lublinie. Na podstawie zarządzenia z dnia

17 września 2007 r. przewodniczącego w Sądzie Okręgowym pełnomocnik pozwanego został wezwany do uzupełnienia braku formalnego apelacji przez wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia w terminie tygodniowym, pod rygorem odrzucenia apelacji. W tym terminie pełnomocnik nie wskazał wartości przedmiotu zaskarżenia, a na rozprawie, która odbyła się przed Sądem Okręgowym w dniu 10 października 2007 r., podkreślił, że wniesiona przez niego apelacja nie zawierała braku formalnego. Jego zdaniem, pozwany nie miał obowiązku wskazywania wartości przedmiotu zaskarżenia, art. 126¹ k.p.c. wymaga bowiem wskazania wartości przedmiotu zaskarżenia w wymienionych tam sytuacjach. W niniejszej sprawie nie ma zastosowania art. 368 § 2 k.p.c., ponieważ, według pełnomocnika pozwanego, posiadanie nie jest prawem majątkowym.

Przy rozpoznawaniu apelacji Sąd Okręgowy powziął wątpliwość wyrażoną w zagadnieniu prawnym przedstawionym do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Artykuł 126¹ § 1 k.p.c. został umieszczony wśród przepisów określających przesłanki formalne wszystkich pism procesowych, natomiast art. 368 § 2 k.p.c. jest przepisem określającym przesłanki formalne kwalifikowanego pisma procesowego, jakim jest apelacja. Oznacza to, że art. 368 § 2 k.p.c. zawiera regulację szczególną wobec art. 126¹ § 1 k.p.c.

O tym, czy sprawa o naruszenie posiadania jest „sprawą o prawa majątkowe” w rozumieniu art. 368 § 2 k.p.c., rozstrzyga art. 17 pkt 4 k.p.c., który, rozgraniczając właściwość rzeczową sądów okręgowych i sądów rejonowych w sprawach o prawa majątkowe według kryterium wartości przedmiotu sporu, wyraźnie stanowi, że sprawy o naruszenie posiadania należą do właściwości sądów rejonowych bez względu na wartość przedmiotu sporu. Sprawa o naruszenie posiadania jest zatem „sprawą o prawa majątkowe”. Analogicznie należy więc przyjąć, że pojęcie „spraw o prawa majątkowe” w rozumieniu art. 368 § 2 k.p.c. obejmuje także sprawy o naruszenie posiadania. Bez znaczenia dla takiej wykładni jest teoretyczny spór o naturę prawną posiadania, a więc o to, czy jest tylko stan faktyczny, czy też jakaś postać prawa podmiotowego. Zamieszczenie w art. 368 § 2 k.p.c. zwrotu „prawa majątkowe” nie przesądza, że sprawą o prawa majątkowe jest tylko taka sprawa, która dotyczy prawa majątkowego w ścisłym znaczeniu przyjmowanym w prawie cywilnym materialnym, chodzi tu bowiem o sprawę mającą za przedmiot żądanie o charakterze majątkowym, co z reguły obejmuje prawa majątkowe. Nie budzi

wątpliwości, że sprawa o naruszenie posiadania ma charakter sprawy, w której chodzi o ochronę interesów majątkowych, a więc sprawy, w której przedmiotem jest żądanie o charakterze majątkowym. Wynika z tego, że art. 368 § 2 k.p.c. w zakresie, w którym ustanawia przesłankę formalną apelacji w sprawach o prawa majątkowe w postaci wskazania wartości przedmiotu zaskarżenia, ma na względzie także sprawy o naruszenie posiadania.

Artykuły 370, 370¹ i 373 k.p.c. zawierają przepisy szczególne w stosunku do art. 130 k.p.c. Dotyczy to w szczególności skutku nieuzupełnienia lub wystąpienia braków formalnych, który polega na odrzuceniu apelacji, a nie jej zwrocie. Ponadto art. 370 i 373 k.p.c. przewidują, że do celów usunięcia braków formalnych zostaje wyznaczony termin sądowy, podczas gdy art. 130 § 1 k.p.c. jako podstawowy przewiduje termin ustawowy i jedynie w art. 130 § 1¹ k.p.c. został przewidziany termin sądowy do usunięcia braków formalnych. Niemniej art. 370, 370¹ ani 373 k.p.c. nie wyłączają w całości stosowania art. 130 k.p.c. do apelacji niespełniającej przesłanek formalnych. Do apelacji ma zastosowanie art. 130 § 1 zdanie drugie k.p.c., który stanowi, że mylne oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go we właściwym trybie.

Artykuł 130 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. ma odpowiednie zastosowanie do apelacji w zakresie, w którym stanowi, że wezwanie do uzupełnienia lub poprawienia pisma procesowego następuje jedynie wtedy, gdy pismo to nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania przesłanek formalnych (art. 391 § 1 k.p.c.). Wynika stąd, że wezwanie do usunięcia braków formalnych apelacji pod rygorem jej odrzucenia w razie nieusunięcia braków w wyznaczonym terminie, zgodnie z art. 370 lub 373 k.p.c., bądź też natychmiastowe odrzucenie apelacji, zgodnie z art. 370¹ k.p.c., bez wzywania do usunięcia jej braków, może nastąpić jedynie wtedy, gdy braki te są tego rodzaju, że powodują, iż nie można apelacji nadać prawidłowego biegu. Jeżeli zatem apelacja jest dotknięta brakami formalnymi, jednak nie są to braki, które uniemożliwiają nadanie jej biegu, nie może nastąpić wezwanie do ich usunięcia pod rygorem odrzucenia apelacji (art. 370 i 373 k.p.c.) lub odrzucenie apelacji bez wzywania do usunięcia braków (art. 370¹ k.p.c.).

Wymaganie wskazania wartości przedmiotu zaskarżenia w piśmie procesowym obejmującym środek zaskarżenia jest przesłanką formalną tego pisma. Dotyczy to także apelacji, powstaje wobec tego pytanie, czy jest to wymaganie, którego

niepełnienie powoduje niemożność nadania apelacji prawidłowego biegu w rozumieniu art. 130 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i powoduje konieczność wezwania strony do uzupełnienia apelacji pod rygorem jej odrzucenia (art. 370 i 373 k.p.c.). Zagadnienie to wiąże się w znacznym stopniu z określeniem funkcji wymagania wskazania w apelacji wartości przedmiotu zaskarżenia.

W orzecznictwie wskazuje się, że określenie wartości przedmiotu sporu i wartości przedmiotu zaskarżenia może spełniać kilka funkcji. W odniesieniu do wartości przedmiotu sporu chodzi o możliwość stwierdzenia właściwości rzeczowej (art. 17 pkt 4 k.p.c.), a w odniesieniu do wartości przedmiotu zaskarżenia – dopuszczalności skargi kasacyjnej (art. 398² § 1 k.p.c.). Obu tych funkcji nie może spełniać oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia w apelacji, gdyż apelacja jest dopuszczalna w każdej sprawie, a więc jej dopuszczalność nie zależy od wartości przedmiotu zaskarżenia. Oznaczenie wartości przedmiotu sporu i przedmiotu zaskarżenia ma ponadto na celu ustabilizowanie przedmiotu sporu i zakresu zaskarżenia skargą kasacyjną oraz ponoszenia kosztów procesu. Te funkcje mogą być spełniane także przez oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia w apelacji i dlatego w art. 368 § 2 k.p.c. ustanowiono odpowiednie wymaganie formalne dla apelacji (uchwały Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2003 r., III PZP 10/03, OSNP 2004, nr 3, poz. 43, z dnia 7 lipca 2005 r., II UZP 7/05, OSNP 2005, nr 24, poz. 396, i z dnia 22 sierpnia 2007 r., III CZP 77/07, OSNC 2008, nr 10, poz. 109, oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2000 r., I PZ 58/00, OSNAPUS 2002, nr 9, poz. 214). Z tego względu w orzecznictwie przyjmuje się, że niewskazanie w apelacji wartości przedmiotu zaskarżenia może uzasadniać wezwanie strony do uzupełnienia tego braku pod rygorem odrzucenia apelacji (uchwały Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2003 r., III PZP 10/03, i z dnia 7 lipca 2005 r., II UZP 7/05).

Jednocześnie orzecznictwo dostarcza przykładów sytuacji, w których wymaganie wskazania w apelacji wartości przedmiotu zaskarżenia jest traktowane liberalnie lub też niedochowanie tego wymagania nie pociąga za sobą wezwania do jego uzupełnienia pod rygorem odrzucenia apelacji. W postanowieniu z dnia 17 listopada 1998 r., II UKN 477/98 (OSNAPUS 2000, nr 4, poz. 163) Sąd Najwyższy uznał, że jeżeli strona w apelacji kwestionuje wysokość zasądzzonego roszczenia, a z okoliczności sprawy wynika, o jaką kwotę chodzi, to nieprecyzyjne określenie

wartości przedmiotu zaskarżenia nie może uzasadniać odrzucenia apelacji (art. 370 w związku z art. 368 § 2 k.p.c.). W uchwale z dnia 7 lipca 2005 r., II UZP 7/05, Sąd Najwyższy przyjął natomiast, że jeżeli żądanie dotyczyło zasądzenia konkretnej kwoty pieniężnej, to apelacja zaskarżająca w całości wyrok sądu pierwszej instancji oddalający odwołanie, w której nie oznaczono wartości przedmiotu zaskarżenia, nie jest dotknięta brakiem uniemożliwiającym nadanie jej prawidłowego biegu w rozumieniu art. 130 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. (zob. także uchwałę Sądu Najwyższego z 8 marca 2007 r., III CZ 11/07, nie publ., oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2000 r., I PZ 58/00, OSNAPUS 2002, nr 9, poz. 214, z dnia 17 listopada 2005 r., I CZ 130/05, nie publ., i z dnia 8 lutego 2006 r., II CZ 3/06, nie publ.).

W sprawach o naruszenie posiadania skarga kasacyjna jest niedopuszczalna (art. 398² § 2 pkt 1 k.p.c.), a opłata należna od apelacji, podobnie jak od pozwu, jest stała i wynosi 200 zł (art. 27 pkt 7 i art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.). Stała jest także wysokość stawek minimalnych stanowiących podstawę określenia opłat za czynności adwokackie i czynności radców prawnych na potrzeby obliczenia kosztów zastępstwa procesowego jako składnika kosztów procesu (por. art. 98 § 3 i art. 99 k.p.c. oraz § 8 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm. oraz § 7 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).

Wynika z tego, że na tle spraw o naruszenie posiadania wskazanie w apelacji wartości przedmiotu zaskarżenia nie spełnia żadnej funkcji nie tylko w odniesieniu do oceny dopuszczalności skargi kasacyjnej lub ustalenia wysokości należnej opłaty, ale także w odniesieniu do ustalenia kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego przez adwokata lub radcę prawnego. Można w związku z tym wnioskować, że niewskazanie w apelacji wartości przedmiotu zaskarżenia oznacza niedochowanie warunku formalnego apelacji (art. 368 § 2 k.p.c.), ale nie stanowi przeszkody w nadaniu apelacji prawidłowego biegu. W związku z tym nie ma podstaw, aby wzywać stronę do uzupełnienia apelacji przez podanie wartości

przedmiotu zaskarżenia pod rygorem odrzucenia apelacji. Gdy takie wezwanie zostanie dokonane, a strona nie usunie braku przez wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia, nie ma podstaw do odrzucenia apelacji.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w uchwale.